

Barcelona, fi de segle

RAFA GIL

Un dels cims més representatius de Barcelona. La Torre de Calatrava vigila l'arribada d'un segle XXI engrescador.

Angoixada per la manca d'espai físic i amb la voluntat de ser capital cultural, Barcelona es disposa a entrar al segle XX.

Després de tres anys, Barcelona encara sembla arrapada al seu somni olímpic. La ciutat s'atansa a la fi del segle amb el posat ufanós d'una senyora rica acabada d'abillar. Ara més que mai, sense espai físic per a continuar exercint la seva vocació d'arquitecta megalòmana, afamada de sòl, i angoixada per guanyar el ceptre de la cultura entre les grans urbs d'Europa, Barcelona s'autoreinventa articulant un nou discurs que per força ha de garantir-li l'existència. És el discurs de la ciutat de la cultura, però també ho és de la Barcelona-ciudadà.

Al capdavant, com serà la Barcelona del segon mil·lenni? Qui la cobeja? Qui la posseirà? Quins són els seus grans envits? "Les utopies de l'alcalde Pasqual Maragall -reflexiona l'urbanista Eduard Moreno- van ser interessants. Va fer una mica de príncep florentí, governant la ciutat juntament amb els arquitectes. Però després arribaren els agents econòmics, allò que abans anomenàvem els capitalistes. Les classes financeres han fet de la ciutat un instrument de negoci a base de sistemes corruptes, d'unes trames perfectes. Aquesta és la història, és la realitat d'ara, per molt que la neguin". E. Moreno creu que aquest és, a fi de comptes, el cost sagnant que la iniciativa privada exigeix: el del benefici indiscriminadament planificat. Un benefici que no està per ètiques. Per això potser Eduard Moreno és tan rotund quan afirma que la ciutat no serà de la gent, sinó dels mateixos que l'han posseïda des del temps de l'emperador August, és a dir, aquestes classes dirigents, que la tenen com un objecte de negoci. Per aquest especialista en urbanisme, la ciutat s'encara al segle XXI captiva de les seves pròpies limitacions. "Barcelona té un sòl limitat i hem de ser conscients que no s'hi poden fer grans meravelles, quant a planificació i equipaments. Amb tot, encara hi ha bastants racons del teixit urbà, deteriorats, que es podrien recuperar i reconstruir. Parlem de

zones perifèriques, de remodelar...”, explica. I la remodelació que ens vendran al 2001 des de l’administració ja ha començat, però no pas a la perifèria sinó al centre històric. Ara bé, com la fan? A l’especialista, no pot deixar de preocupar-lo la remodelació del barri antic: “És cert que hi fan coses molt interessants, però a molt poc ritme, tan poc que el deteriorament urbanístic i social del barri és molt més ràpid que no tot el que hi fan de nou. També és cert que Barcelona ha respectat molt poc el seu passat i que l’harmonització entre nou i vell no sempre ha estat correcta –tret molt propi de les ciutats incultes”.

Moreno no deixa de veure el vessant cultural de la ciutat, sobre el qual també es mostra crític: “Hem viscut un discurs de la cultura del simulacre; les administracions han treballat molt de cara a l’aparador. És allò de fer un gran auditori nacional encara que les nostres escoles no ensenyin música. Tot això encara és heretat de l’època dels Jocs Olímpics... tot cartró pedra, tot publicitat”. La Barcelona del futur més immediat és, definitivament, per l’advocat i urbanista Eduard Moreno, una ciutat a cavall entre el bell somni utòpic de l’alcalde Maragall i la cruel realitat d’una gran metròpoli caríssima de mantenir en què l’estat hauria d’intervenir amb una política pressupostària molt més compromesa.

Un problema de dimensió. Ignasi de Solà-Morales, un dels arquitectes catalans de més èxit de final de mil·lenni i factòtum del que serà el nou Liceu de Barcelona, sap també que la qüestió fonamental que Barcelona haurà d’afrontar amb vista al segle XXI serà la de la seva dimensió real. “El projecte del 1992 és un projecte d’escala reduïda, d’una ciutat amb tres milions d’habitants que ocupa un àrea

JORDI MORERA

Dalt, Eduard Moreno. L’advocat i especialista en urbanisme creu que la ciutat del futur continuarà essent la ciutat de les classes dirigents i de l’especulació. Des d’una reflexió estrictament social, Moreno aposta per una ciutat de la gent, finançada per l’estat. Baix, Pep Miró. El president de la FAVB creu que la Barcelona dels cinc anys vinents hauria de fixar-se la prioritat del transport i de l’habitatge social.

molt més gran. Cal llavors, una articulació forta, recursos... L’experiència demostra que la solució dels problemes de trànsit, posem per cas, la tenim a totes les localitats de fora, i això és extensible a tots els altres casos, sigui de l’habitatge, sigui de la marginació”. Ignasi de Solà, aposta doncs, per una Barcelona que afronti la seva àrea metropolitana (si no és així, “entrarem al segle XXI mancats”), tot i ser conscient que al darrere hi ha un problema de fons polític i de consens que cal afrontar amb “generositat”. D’una altra banda, per l’arquitecte del nou Liceu el debat sobre la necessitat o no de totes les infraestructures erigides durant els Jocs és un debat pessimista. Segons Ignasi de Solà-Morales, els edificis es van fer amb una gran il·lusió i s’ha de lluitar per aixecar-los. “No crec que hi hagi excessos, tot i que la ciutat pateix d’una dependència cultural de les administracions molt marcada. S’han de crear mecanismes autònoms, descentralitzats del servei d’aquests edificis”.

RICARD CUGAT

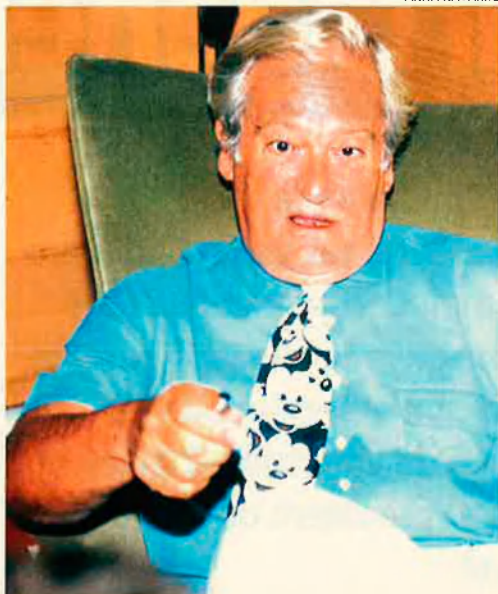
L’equilibri, tan desitjat! Pel prestigiós periodista Josep Maria Huertas Claveria un dels aspectes en què s’hauria d’imposar la reflexió és aquest: el de dotar d’un sentit real els grans edificis, i més encara en un context en què Barcelona aspira a la capitalitat europea de la cultura. Qui durant sis anys va ser cap de cultura d’un dels rotatius barcelonins més venuts, afirma: “Les grans infraestructures no ho són tot. Necessitem un auditori? No ho sé..., potser primer caldria una planificació musical, potser primer caldria una biblioteca per districte, una hemeroteca –no pas com la que ara hi ha, que és vergonyosa...– Hi ha massa coses paradoxals. Mira, m’encisa l’edifici del Museu d’Art Contemporani de Barcelona, de l’arquitecte Richard Meier, però no veig gens clar

que per fer-lo calgués enderrocar un edifici del segle XVI com era la Casa dels Infant Orfes; això és cosa de nous rics...” Huertas Claveria troba que la Barcelona que ara mateix avança cap al seu final de segle s’ha deixat endur per una sensació d’irrealitat: “La ciutat nascuda dels Jocs és pretensiosa; no podem estar-nos sempre vivint d’aquell miratge. En el futur hem de ser capaços de defugir aquests esquemes, tocar de peus a terra... La Barcelona del 2.001, la voldria equilibrada, amb uns serveis selectius, que la gent senzilla hi tingués cabuda, oberta, que no perdés aquella capacitat d’assimilació que sempre ha tingut”.

Tocar de peus a terra. Fet i fet, totes les veus semblen clamar ara per un futur menys grandiloqüent. I juntament amb la por de perdre les coses desitjables –com ara la tolerància atribuïda a la ciutat– hi ha també la urgència de guanyar-ne algunes de no tan abstractes. És, si més no, el que podem extreure de les paraules de Pep Miró, president sortint de la Federació d’Associacions de Veïns de Barcelona. En el cas de Miró els envits de la ciutat del 2.000 baixen fins al nivell de la concreció. Per ell i per la FAVB un de les qüestions fonamentals és la de l’habitatge. Miró, conscient de la falta de sòl de Barcelona, creu que la solució exigeix la construcció d’habitatges socials, però també l’aplicació dels PERIS en llocs com la Torre del Baró, “on no han fet re de re”. De bell nou, i ara des de la FAVB, la remodelació i l’aprofitament dels habitatges existents s’apunta com una alternativa a la falta d’espai de Barcelona i que hipoteca de forma dramàtica el creixement de la ciutat. No obstant això, Miró troba que el reaprofitament dels habitatges en àrees ja urbanitzades no pot fer-se indiscriminadament. En el cas de Ciutat Vella, l’opinió del president de la FAVB és que hi hagut una expropiació caòtica que sovint implicava una pressió molt forta sobre els veïns directament afectats. “En els anys vinents, aquests plans de remodelació, de rehabilitació, han d’anar acompanyats d’una cultura de la solidaritat i no pas del benefici com sembla que ha passat fins ara”. Pep Miró considera que un altre problema d’ara mateix és el del transport urbà. Sobre aquest punt, Miró explica que la cosa més important de totes és l’allargament de les línies de metro i l’ampliació dels horaris. “Una ciutat que vulgui ser un centre europeu no pot continuar tancada a la resta de grans poblacions que l’envolten. La línia s’ha d’acabar, s’han d’allargar la 3 i la 4 i enllaçar-les; igual s’ha de fer amb la 5 i que el metro arribi d’una vegada per totes a la Zona Franca. Sé que parlem de molts diners, i és per això que no demanem uns terminis irrealitzables, però sí que volem que comencin d’una vegada. És un tema que els mateixos polítics han debatut durant tota aquesta campanya electoral”.

Dalt, Xavier Bru de Sala. L'escriptor pensa en una Barcelona molt plural, mestissa i capaç d'encapçalar una certa capitalitat peninsular i hispanoamericana, però tem la radicalització dels sectors nacionalistes de la societat a conseqüència d'un consens que, al seu parer, ja fa massa que s'arrossega sense haver-se renovellat. Baix, Oriol Bohigas. L'arquitecte que va donar cos i ànima a la gran ciutat olímpica imagina un futur immillorable per a la Barcelona de l'any 2000.

No hi ha dubte que el debat sobre la Barcelona dels cinc anys vinent és engrescador. Els intel·lectuals, com ara Xavier Bru de Sala, comencen a projectar el propis somnis, quimeres i angoixes personals sobre la Barcelona que serà, o la que voldrien que fos. Des de la seva talaia del passeig de Gràcia, Bru de Sala, aposta per una ciutat amb una voluntat múltiple de capitalitat. “Hi ha la ciutat de l’arc llatí com a centre de desenvolupament d’Europa, un arc llatí trencat. A més a més, Barcelona ha d’assumir, pensant en el canvi de segle, la seva capitalitat sobre Catalunya; una capitalitat política, cultural i ideològica,

sense complexos, però sabent que anem marcats amb l’herència d’una corporació metropolitana amb voluntat política de contrapoder, una herència que genera una problemàtica que s’ha de resoldre aviat des del Parlament català. La ciutat ha de descobrir, a més, la seva capitalitat peninsular i hispanoamericana, una qüestió que coneixen bé els editors. Totes són complementàries i cap no s’exclou”. Però Bru de Sala té els seus temors. La Barcelona d’aquí a cinc anys, la imagina metropolitana, molt plural i mestissa, però amb els sectors nacionalistes de la societat molt més radicalitzats per causa d’un consens que ja fa massa anys que arrosseguem i que cal renovar.

Lluny d’aquests plantejaments, els veritables creadors del somni maragallà, com ara Oriol Bohigas, es mostren rabiosament satisfets. Bohigas, arquitecte d’una vàlua inqüestionable, no dubta ni un instant a afirmar que el que s’ha fet a Barcelona ha estat exemplar, únic al món. Qui ha estat l’artífex del *big-bang* arquitectònic i urbanístic més gran de la Barcelona d’aquests darrers segles tan sols espera que les grans estructures culturals construïdes a la ciutat siguin acabades i en funcionament. Per Bohigas, la ciutat ha de ser la gran capital mediterrània i això depèn, en una bona part, dels progressos d’urbanització i d’infraestructures”.

Créixer i créixer bé, heus ací el desafiament de la Barcelona del mil·lenni vinent. El d’esbotzar, en suma, la seva presó territorial, de 97 km², sense haver de sacrificar els seus fills.

Francesc Viadel